

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum sint septem sacramenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

quidem sacramentum, sed nō est sibi ad meritum. A
AD SECVNDVM dicendum, q̄ intentio lu-
dicra vel iocosa, excludit primam rectitudinem in-
tentionis, per quam perficitur sacramētum: & ideo
non est similis ratio.

AD TERTIVM dicendum quod peruersa in-
tentio peruertit opus intendētis, non autem opus
alterius & ideo ex peruersa intētionē ministri, per-
ueritur id, quod agit in sacramentis, inquantū est
opus eius, non inquantum est opus Christi, cuius
est minister. Et est simile, si minister alicuius homi-
nis, praua intentione deferret pauperibus eleemo-
synam, quam dominus recta intentione mādaret.

Super Questionis
sexagesima quinta,
articulum primum.

QVAESTIO LXV.

De numero Sacramentorum, in qua-
tuor articulos diuisa.

DEINDE considerandū
est de numero sacra-
mentorum.

Et circa hoc quarū-
tur quatuor.

¶ Primo, vtrum sint septem sa-
cramenta.

¶ Secundo, de ordine eorum ad
inuiicem.

¶ Tertio, de cōparatione eorū.

¶ Quarto, vtrum omnia sint de
necessitate salutis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum debeant esse septem Sacra-
menta Ecclesie.

AD PRIMVM sic procedit.
Videtur quod nō debeat
esse septem sacramenta.

Sacramenta enim efficacīa ha-
bent ex virtute diuina, & ex vir-
tute passionis Christi: sed vna est
virtus diuina, & vna Christi pas-
sio: vna enim oblatione consu-
mauit in sempiternum sanctifi-
catos, vt dicitur Hebr. 10. ergo
non debuit esse, nisi vnum sacra-
mentum.

¶ 2 Præt. Sacramentum ordinā-
tur cōtra defectum peccati: hic
autem est duplex, scilicet pœna & cul-
pa. ergo sufficeret eē duo sacra-
menta.

¶ 3 Præt. Sacramenta pertinent
ad actiones ecclesiastica: hierar-
chicā, vt per Dion. patet: sed, si-
cut ipse dicit, tres sūt actiones hierarchicā, scilicet
purgatio, illuminatio, & perfectio. ergo non debēt
esse, nisi tria sacramenta.

¶ 4 Præt. Aug. dicit 19. contra Faustum, sacramenta
nouæ legis sunt numero pauciora, quā sacra-
menta veteris legis: sed in veteri lege non erat aliquod
sacramentum, quod responderet confirmationi &
extremæ vnctioni. ergo neque hæc debent nume-
rari inter sacramenta nouæ legis.

¶ 5 Præt. Luxuria non est grauius inter cetera pec-
catis patet ex his, quæ in secūda parte dicta sūt: ¶

sed contra alia peccata nō instituitur aliquod sa-
cramentum. ergo neq; contra luxuriam debuit in-
stitui sacramentum matrimonij.

SED CONTRA. Videtur, quod sint plura sacra-
menta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacra
signa, sed multæ aliæ sanctificationes fiunt in eccle-
sia, secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta,
consecratio altaris, & alia huiusmodi. ergo sunt plu-
ra sacramenta, quā septem.

¶ 2 Præt. Hug. de sancto Victore dicit, quod sacra-
menta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ, &
sacrificia: sed sacrificium ecclesie est unum sacra-
mentum, quod dicitur eucharistia. ergo etiam obla-
tiones & decimæ debent dici sacramenta.

¶ 3 Præt. Tria sunt genera peccatorum, originale,
mortale, & veniale sed contra originale peccatum
ordinatur baptisimus, contra mortale autem, peni-
tentia. ergo deberet esse aliud præter septem, quod
ordinetur contra veniale.

RESPON. Dicendum, q̄ (sicut supra dictū est)
sacramenta ecclesie ordinantur ad duo, scilicet ad
perficiendum hominē in his, quæ pertinent ad cul-
tum Dei, secundum religionem Christianæ vitæ, &
etiam in remedium cōtra defectū peccati. Vtroq;
autem modo conuenienter ponuntur septem sa-
cramenta: vita enim spiritualis conformitatem ali-
quam habet ad vitam corporalem, sicut & cetera
corporalia conformitatem quandam spiritualium
habent. In vita autem corporali, dupliciter aliquis
perficitur. Vno modo, quantum ad personam pro-
priam, alio modo per respectum ad totam, cōmu-
nitatem societatis, in qua viuit: quia homo natura-
liter est animal sociale. Respectu autem simplici p-
ficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno mo-
do per se, acquirendo, saliquam vitæ perfectionē:
alio modo per accidens, remouendo impedi-
menta vitæ, puta egritudines, vel aliquid huiusmodi. Per
se autem perficitur corporalis uita, tripliciter. Pri-
mo quidem per generationem, per quam homo
incipit esse & uiuere: & loco huius in spirituali vita
est baptisimus, qui est spiritualis regeneratio, secun-
dum illud ad Tit. 3. Per lauacrum regenerationis,
& c. Secundo, per augmentum, quo aliquis perducit
tur ad perfectam quantitatem & uirtutem: & loco
huius in spirituali vita, est confirmatio, in qua datur
Spiritus sanctus ad robur. vnde dicitur discipulis iā
baptizatis, Luc. vii. Sedete in ciuitate quoad usq; in-
duamini uirtute ex alto. Tertio, per nutritionē, qua
cōseruatur in homine uita & uirtus. Et loco huius,
in uita spirituali est eucharistia: unde dicitur Ioā. 6.
Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & bibe-
ritis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis.
& hoc quidem sufficeret homini, si haberet & cor-
poraliter & spiritualiter impassibilem uitā: sed quia
homo incurrit interdum & corporalem infirmita-
tem & spiritualem, scilicet peccatum, ideo necessa-
ria est homini curatio ab infirmitate, quæ quidem
est duplex. vna quidem, est sanatio, quæ sanatē re-
stituit, & loco huius in spirituali uita est penitentia,
secundum illud Plal. 40. Sana animam meam, quia
peccaui tibi. Alia autem est restitutio ualeudinis
pristinæ per conuenientem dietam & exercitium,
& loco huius in spirituali uita est extrema vnctio, q̄
remouet peccatorum reliquias, & hominē paratū
reddat ad finalem gloriā: unde dicitur Iac. 5. Et si in
peccatis sit, dimittentur ei. Perficitur autē homo in
ordine ad totā cōmunitatē dupliciter: vno modo

Tertia S. Thomæ. CC 4 per

li. r. de sac.
par. 12. c. 10.

q. 62. ar. 3. &
q. 63. ar. 3.

q. 62. ar. 3.
q. 63. ar. 3.

q. 62. ar. 3.
q. 63. ar. 3.

q. 62. ar. 3.
q. 63. ar. 3.

q. 62. ar. 3.
q. 63. ar. 3.

per hoc, q̄ accipit potestatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in spiritali vita est sacramentum ordinis, secundū illud Heb. 7. quod sacerdotes hostias offerunt nō solum pro se, sed etiam pro populo. Secundo, quantum ad naturalem propagationem, quod fit per matrimonium tam in corporali quam in spiritali vita, eo quod est non solum sacramentum, sed naturæ officium. Ex his etiam patet sacramentorum numerus, secundum quod ordinantur contra defectum peccati. nam baptismus ordinatur contra carentiam vitæ spiritualis: confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: eucharistia contra labilitatem animi ad peccandum: poenitentia contra actuale peccatum, post baptismum commissum: extrema unctio contra reliquias peccatorum, quæ scilicet non sunt sufficienter per poenitentiam sublata, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: ordo contra dissolutionem multitudinis: matrimonium in remedium contra concupiscentiam personalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. quidam vero accipiunt numerum sacramentorum per quandam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culpæ & penalitatum, dicentes, q̄ fidei respondet baptismus, & ordinatur contra culpam originalem: spei extrema unctio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati eucharistia, & ordinatur contra penalitatem malitiæ: prudentiæ ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iustitiæ poenitentia, & ordinatur contra peccatum mortale: temperantiæ matrimonium, & ordinatur contra concupiscentiam: fortitudini confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ idem agens principale utitur diuersis instrumentis ad diuersos effectus, secundum congruentiam operum. Et similiter virtus diuina & passio Christi operantur in nobis per diuersa sacramenta, quasi per diuersa instrumenta.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ culpa & poena diuersitatem habent, & secundum speciem, in quantum sunt diuersæ species culpæ & penarum, & secundum diuersos hominum status & habitudines. Et secundum hoc, oportuit multiplicari sacramenta, vt ex dictis patet.

AD TERTIVM dicendum, q̄ in actionibus hierarchicis considerantur, & agentes, & recipientes, & actiones. Agentes autem sunt ministri ecclesiæ, ad quos pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autem sunt illi, qui ad sacramentum accedunt, qui producantur per matrimonium. Actiones autem sunt purgatio, illuminatio, & perfectio: sed sola purgatio non potest esse sacramentum nouæ legis, q̄ gratiam confert: sed pertinet ad quædam sacramentalia, quæ sunt catechismus & exorcismus. Purgatio autem & illuminatio simul, secundum Dion. * pertinent ad baptismum, & propter reciduum secundario pertinent ad poenitentiam, & extremam unctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem (quæ est quasi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem, quantum autem ad consecutionem finis, pertinet ad eucharistiam.

AD QVARTVM dicendum, q̄ in sacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus sancti ad robur: in extrema autem unctione præparatur homo, ut recipiat immediate gloriam: quorum neutrum competit veteri testamento, & ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respondere: nihilominus ta-

men sacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuersitatem sacrificiorum & ceremoniarum.

AD QVINTVM dicendum, quod contra concupiscentiam venereorum, oportuit specialiter remedium adhiberi per aliquod sacramentum: primo quidem, quia per huiusmodi concupiscentiam non solum vitatur persona, sed etiam natura: secundo, propter vehementiam eius, quæ rationem absorbet.

AD SEXTVM dicendum, quod aqua benedicta, & alia consecrationes non dicuntur sacramenta: quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio: sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta, vel remouendo prohibens, sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, &

contra peccata venialia, vel etiam idoneitate quandam faciendo ad sacramenti perfectionem, & perceptionem, sicut consecratur altare & vasa, propter reuerentiam eucharistiæ.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quam in lege Moysi ordinatæ, non solum in subsidium ministrorum & pauperum, sed etiam in figuram: & ideo erant sacramenta: nunc autem non remanserunt in quantum sunt figuralia: & ideo non sunt sacramenta.

AD OCTAVVM dicendum, quod ad deletionem venialis peccati non requiritur infusio gratiæ, vnde cum in quolibet sacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum sacramentum nouæ legis instituitur directe contra veniale, quod tollitur per quædam sacramentalia: puta per aquam benedictam, & alia huiusmodi: quidam tamen dicunt extremam unctionem contra veniale peccatum ordinari: sed de hoc suo loco * dicitur.

ARTICVLVS II
Vtrum sacramenta conuenienter ordinantur secundum modum

liberorum prædictum.

AD SECVNDVM sic procedit.

Videtur q̄ inconuenienter sacramenta ordinantur secundum modum prædictum. ¶ Vt enim Apostolus dicit 1. Corin. thi. 15. Prius est quod est animale, deinde quod spirituale: sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ est animalis: per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione, quæ est spiritalis, ergo matrimonium debet præcedere baptismum.

¶ 2 Præter. Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales: sed agens est prior sua actione. ergo ordo debet præcedere & baptismum, & alia sacramenta.

¶ 3 Præter. Eucharistia est spirituale nutrimentum, confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo: ergo eucharistia est prior confirmatione.

¶ 4 Præter. Poenitentia præparat hominem ad eucharistiam: sed

Super Questionis sexagesimæ quintæ Articulus secundus.

IN titulo intelligitur per ordinem, secundum modum prædicti ordinem, quo numerata sunt sacramenta in precedenti articulo, videlicet baptismus, confirmatio, eucharistia, poenitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Queritur enim an sic conuenienter ordinentur.

¶ In corpore prima conclusio est: Inter sacramenta ultimo ponuntur ordo, & matrimonium, matrimonium tamen post ordinem. Probatur conclusio, quo ad primam partem: quo ad primam partem: quia sicut in omni est prius multitudine, ita sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ, sunt naturaliter priora his, quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis: sed reliqua sacramenta sunt unius personæ, hæc autem duo respiciunt multitudinem, ergo. Quo ad secundam autem partem

Non copulatur morte præuocans

4. dia. q. 1. ar. 1. & 2. q. 1. ar. 1. q. 3. & Eph. 5. in. Art. præced.

Alm. p. 1. q. 1. ar. 1.

Accipit ar.

¶ 3. præter. est ga. in.